

порушення емоційної, когнітивної та особистісної сфер. А. також може визначатися як стійка риса особистості з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями інтелектуальної сфери, порушеннями слухової та зорової функції, або тимчасова реакція на депресію чи тривогу. Основними причинами є: біологічна (генетично зумовлена властивість нервової системи, пов'язана з гіпертрофованою функцією лівої півкулі); психодинамічна – захисно-ізоляційний механізм від хронічного травматичного досвіду; біхевіоральна – це раннє навчання А. від матері, яка пережила певну травмуючу життєву ситуацію або вплив заборони на певну емоційну реакцію соціального оточення. А. – це низький рівень здатності до визначення емоцій, почуттів, проблемність їх розрізнення та відображення почуттів у вербальних описах.

Лит.: 1. Богданова О. Психологічні механізми емоційної стабільності особистості. Харків: ГРИНД, 2010. 144 с. 2. Лук'янчук Н. Комунікативна компетентність особистості. Київ: Інформаційні системи, 2012. 132 с. 3. Орбан-Лембрик Л. Соціальна психологія у 2-х книгах. Книга 1. Київ: Либідь, 2004. 576 с.

Ольга Вовченко

АЛЕКСІЯ (від грец. *α* – ні та *lexis* – слово) – на відміну від дислексії (див. Дислексія), повна нездатність опанувати навички читання, зумовлена ураженням окремих відділів кори головного мозку.

Оптична А. виникає внаслідок ураження потиличних ділянок кори

головного мозку, що призводить до порушення зорового та оптико-просторового гнозису і проявляється в нездатності впізнавати окремі літери (літеральна оптична А.) або цілі слова (вербальна, або симультанна, оптична А.). При літеральній о. А. спостерігається невміння бачити чіткий зоровий образ літери, розрізняти графеми, схожі за написанням, що призводить до уподібнення та спрощення літер. При симультанній о. А., незважаючи на здатність правильно впізнавати всі літери в слові, його цілісне прочитання виявляється неможливим через виокремлення лише окремої частини, переважно кореневої. Особливі труднощі при о. А. спостерігаються при читанні слів, написаних від руки, коли літери об'єднані з'єднувальними лініями, що ускладнює виокремлення кожної з них та її специфічних елементів (мікрознаків); це призводить до втрати значення окремої літери (див. Симультанний, Сукцесивний).

Сенсорна А. спричинена ураженням скроневих ділянок, що зумовлює порушення аналітико-синтетичної діяльності на рівні фонематичних процесів і нездатності зрозуміти зміст прочитаного через помилкову антиципацію (див. Антиципація, Ймовірне прогнозування). При сенсорній А. зорове впізнавання слів збережене, проте через порушення звукорозрізнення чітке сприймання звуко-буквеної будови слів, особливо малознайомих, відсутнє.

Моторна А. виникає внаслідок ураження нижніх відділів премоторних і постцентральної ділянок кори головного мозку та проявляється у вигляді

значних труднощів при співвіднесенні літери з відповідним звуком, переключення з однієї літери на іншу, що, своєю чергою, ускладнює складову та словоутворення.

Лит.: 1. Tsvetkova L. S. Basic Principles of a Theory of Reeducation of Brain-Injured Patients. The journal of special education

Юлія Рібцун

АЛЬТЕРНАТИВНА КОМУНІКАЦІЯ – це форма спілкування за допомогою жестів, міміки, картинок, фотографій, піктограм, технічних засобів, яка допомагає людині адаптуватись у соціумі. Альтернативна і додаткова комунікація (АДК) – це набір засобів і стратегій, які може використовувати будь-яка особа для вирішення щоденних завдань спілкування.

Цілі використання альтернативної комунікації:

- побудова функціональної системи комунікації;
- розвиток навички самостійно та зрозуміло доносити до слухача нову для нього інформацію;
- розвиток здатності висловлювати свої думки за допомогою символів.

Альтернативна комунікація може бути: необхідна повсякчасно; застосовуватися як тимчасова допомога; розглядатися як допомога під час навчання оволодіння мовленням.

Лит.: 1. Блеч Г. Альтернативні засоби комунікації у роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку / Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення. К.: «Наша друкарня». 2018. С. 30–33.

Ганна Блеч

АМБІДЕНТНІСТЬ – мотиваційна амбівалентність; розлад вольового акту у дитини з особливими освітніми потребами (з комбінованими порушеннями), що характеризується дуалізмом вчинків, дій, рухів. Виражається в діях дитини, нерішучості, невпевненості під час відповідей у процесі навчання. Класичним прикладом А. у психологічній літературі є поведінка голодного віслиюка, перед яким ліворуч та праворуч стоять дві купи сіна на однаковій відстані від нього, але він не рухається з місця, оскільки не може обрати копицю.

Лит.: 1. Коломієць Н. Аномальна психологія: дитячий аспект. Львів: Левеня, 2011. 226 с. 2. Зелінська Т. Амбівалентність особистості: теорія, діагностика і психокорекція. Київ, 2010. 189 с.

Ольга Вовченко

АМНЕЗІЯ (від грец. *a* – заперечна частка, *тпете* – пам'ять, спогад) – розлад пам'яті, що виникає внаслідок патологічного стану мозку через соматичні або психогенні порушення; хвороблива втрата здатності утримувати, запам'ятовувати і зберігати інформацію. Внаслідок А. частково чи повністю втрачаються засвоєні поняття, сформовані уявлення, набуті навички. А. може бути вродженою чи набутою. А. часто супроводжує інтелектуальні та нервово-психічні порушення (див. Інтелектуальні порушення). Розлади пам'яті проявляються і в процесах сприймання у вигляді невізнання знайомих об'єктів, набуваючи синдрому агнозії (див. Агнозія).

А. афектогенна – забування психотравмуючих подій, які супроводжу-